

Taalgericht vakonderwijs

Publicatie:

Taalgericht vakonderwijs in de Mens- en Maatschappijvakken. Handreiking voor opleiders en docenten, *Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken en Landelijk Expertisecentrum Economie en Handel*, 2012

Met dank aan Lenie Kneppers

Bart van der Leeuw, Maaïke Hajer, Roos Scharren, Bert de Vos, *Werken aan vaktaal bij mens- en maatschappijwetenschappen*, 2013 Platform Taalgericht Vakonderwijs / SLO, (Nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Taalgericht vakonderwijs

- Context
- Interactie
- Taalsteun → modeling

Taalgericht vakonderwijs

Van

Dagelijkse Algemene Taalvaardigheid (DAT)

- thuistaal

Naar

Cognitieve Academische Taalvaardigheid (CAT).

- schooltaal en vaktaal

‘stel je voor’-gesprekken:

- ‘als dit zou gebeuren’
- ‘wat zou je zelf doen’
- ‘leg het eens uit’
- ‘wat vind je ervan’.

Model van Jim Cummins (o.a. 1979)

Cognitief complex

Schools taalgebruik

Afschrijvingen

duurzaam productiemiddel, verbruiksartikel
versus gebruiks -artikel, noodzakelijke
goederen versus luxegoederen.

Veel steun uit context

Waarde

Je koopt de allernieuwste iPhone en verkoopt
de iPhone 3 aan je neef van 21.

Dagelijks taalgebruik

Cognitief minder complex

Weinig steun uit context

De *cognitieve complexiteit* kunnen we omschrijven in termen van steeds moeilijker wordende (leer)activiteiten, waarbij 'beschrijven' relatief eenvoudig is en 'evalueren' relatief ingewikkeld (taxonomie van Bloom)

De *steun uit de context* kan bestaan uit daadwerkelijk waarneembare zaken

Het lezen en begrijpen van economische teksten

Taalgericht economieonderwijs

Op basis van een lezing van Lenie Kneppers
in 2012

Problemen bij lezen:

Soorten taalgebruik

- **Thuis taal**
gewone, dagelijkse woorden
- **School taal**
schrijftaal, academische taal
b.v. herleiden, opsommen, een verklaring geven, verbinden, overeenkomst, etc.
Taxonomie van Bloom
- **Vak taal**
specifiek voor economie
b.v. inflatie, kosten, opofferingskosten, vraag, aanbod, etc.

Opdracht tekst schoolboek

Wat is voor jou thuistaal, schooltaal en vaktaal in deze tekst?

Taalgericht vakonderwijs

Aandacht voor taal binnen de vakken

- Taaldoelen
- Contextrijk onderwijs
- Interactiemogelijkheden
- Taalsteun

Leesstrategieën

- Leesstrategieën zijn manieren van aanpak van het lezen van een tekst
- Keuze hangt af van:
  - Kennis van en ervaring met strategieën
  - Eigen voorkeur
  - Moeilijkheidsgraad van de tekst
  - Geoefendheid van de lezer

Opdracht

1. Lees de uitgereikte tekst tot je die begrepen hebt:
8 minuten
2. Schrijf op welke strategie je toegepast hebt:
2 minuten
3. Bespreek in een groepje (afhankelijk van #) de gebruikte strategieën:
5 minuten

Leesstrategieën

De 5 V's:

1. **Voorbewerken**

het aanbrengen van een ervaringscontext

2. **Voorspellen**

Wat gaat er komen? Bespreken van titel, kopjes en plaatjes

3. **Vragen stellen**

Wat wil ik weten over dit onderwerp?

4. **Visualiseren**

Bijvoorbeeld door het maken van een woordweb, grafiek, schema, tekening

5. **samenVatten**

Wat is de kern? Welke sleutelwoorden moeten worden gebruikt?

Leesstrategieën

- Conceptmap maken
- Vragen stellen
- Hypertekst maken
- Herschrijven van teksten

Leren van strategieën

- Strategieën moeten geleerd, onderwezen worden
- Hoe?
  - Modeling
  - Rolwisselend onderwijs

Modeling

- modeling – model staan – is het laten zien van denkgedrag
- voordoen / video

Rolwisselend onderwijs

- Er worden groepjes van drie 11 gevormd
- Één leerling wordt instructeur. De instructeur grijpt in, stuurt en corrigeert.
Eén leerling gaat de leesstrategie met een tekst uitvoeren.
Eén leerling maakt notities: wat gaat goed, wat kan beter, waar zou hij/zij als instructeur bijgestuurd hebben?
- Het groepje bespreekt de uitvoering in het groepje na
- De taken wisselen in de groepjes met een nieuwe (of ander deel van de) tekst
- De (behoefte aan) instructie kan/zal successievelijk afnemen
- Klassengesprek met de docent: nabespreking van de ervaringen.

Vragenlijsten

1. Leerlingobservatie van woordenschat
2. Structuren: 7wwh-vragen
3. Checklist zelfreflectie woordenschat
4. Hoofd en bijzaken
5. Heb jij moeite met taal?
6. Hebben mijn leerlingen moeite met taal?

Daag je leerlingen uit! Acht tips.

1. Dwing leerlingen te variëren in hun woordgebruik: 'Ik wil dat je hetzelfde zegt zonder het woord leuk/probleem/moeilijk.....'
2. Laat leerlingen de vaktaal- en schooltaalwoorden waaraan je aandacht hebt besteed ook echt gebruiken. Zeg: 'Ik begrijp wat je zegt maar ik wil dat je het nog eens zegt met andere woorden. Denk er even over na, ik kom zo bij je terug.'

3. Geef eens een open-boek proefwerk en laat leerlingen de woorden uit het boek gebruiken in hun antwoorden.
4. Laat leerlingen de betekenis van een begrip (nog eens) opzoeken. Geef niet meteen zelf een betekenisomschrijving.
5. Gebruik taal die net boven het niveau van de leerlingen ligt. Stel na vijf minuten een vraag en als ze het antwoord niet weten, maak ze dan bewust van het feit dat je het er al even over hebt: 'Waarom heb je niets gevraagd?'

6. Laat leerlingen iets dat ze willen zeggen, niet omschrijven. Laat ze het juiste woord gebruiken, maar geef het woord niet. Laat het ze opzoeken.
7. Laat leerlingen een lijstje maken van woorden uit het hoofdstuk die ze wel begrijpen maar die ze zelf niet zouden gebruiken in de antwoorden. Als je dat doet, maak je leerlingen bewust van de woorden die hij wel kent maar niet gebruikt.

8. Laat leerlingen de woorden in een tekst onderstrepen die ze niet kennen en laat ze ze tellen. Om een tekst goed te kunnen begrijpen, moet je minstens 95% van de woorden kennen.

Hoe leer je woorden?

Wat is het verschil tussen:
Zoeken, opzoeken, uitzoeken?

Laat leerlingen een *Woorddossier* maken

Websites

Voor leerlingen:

- Elke week een woord centraal:
www.woordspot.nl
- Tlpst:
www.tlpst.nl/

Voor uzelf:

- Taalpost: www.taalpost.nl
- Woordpost: www.woordpost.nl